

Tuloksellisuustarkastus

Tarkastuskertomus 17/2015 Pienhiukkasten terveys- ja kustannusvaikutusten huomioonottaminen strategioiden valmistelussa

Yhteenveto kertomusluonnoksen lausunnoista

Valtiontalouden tarkastusvirasto on saanut viitekohdassa mainitun tarkastuskertomuksen luonnoksesta palautetta seuraavasti:

Työ- ja elinkeinoministeriö 3.9.2015.

Työ- ja elinkeinoministeriö 7.9.2015.

Maa- ja metsätalousministeriö 8.9.2015.

Ympäristöministeriö 10.9.2015.

Sosiaali- ja terveysministeriö 11.9.2015.

Liikenne- ja viestintäministeriö 11.9.2015.

Lausunnonantajilla on ollut tilaisuus

- lausua näkemyksensä tarkastuskertomusluonnoksessa esitetyistä tarkastusviraston kannanotoista sekä
- esittää kertomusluonnoksen tekstiin korjaus- ja täsmennysehdotuksia.

Ennen lopullisen tarkastuskertomuksen antamista tarkastusvirasto on kertomusta viimeisteltäessä ottanut huomioon palautteen seuraavasti:

1. Lausunnonantajien näkemykset kannanotoista

Palautteen antajien lausunnoissa on pääosin yhdytty kertomusluonnoksen kannanottoihin. Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa lausunnossaan pienhiukkasten terveysvaikutusten kokonaiskustannusarviointia sekä pienhiukkasten huomioonottamista strategioiden valmistelussa. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo myös, että suositus pienhiukkasten terveysvaikutusten huomioon ottamisesta ilmasto-, energia-, luonnonvara-, liikenne- ja terveysstrategioissa on kannatettavaa mutta tarve arvioimisesta tulisi kuitenkin tehdä jokaisen strategian kohdalta tapauskohtaisesti. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa tärkeäksi eri strategiavaihtoehtojen ja kustannustietojen esittämisen sekä pitää tarkastusviraston suositusta pienhiukkasten arvioimiseksi strategioiden valmistelussa perusteltuna. Lisäksi ministeriö katsoo tärkeäksi myös kehittää viranomaisten vaikutusarviointiosaamista. Ympäristöministeriö puolestaan toteaa lausunnossaan, että pienhiukkasten terveysvaikutusten systemaattinen huomioon ottaminen strategioiden laadinnassa toisi läpinäkyvyyttä päätöksentekoon.

Sosiaali- ja terveysministeriö halusi lausunnossaan kiinnittää tarkastusviraston huomiota siihen, ettei sosiaali- ja terveyssektori varsinaisesti tuota pienhiukkasia ja siksi sosiaali- ja terveysstrategiaa ei tule arvioida samoilla periaatteilla kuin muita toimialoja. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoi lausunnossaan myös, ettei pienhiukkasten terveyshaittojen arvioinnin kirjaamista erillisenä sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiaan pidetty tarpeellisenä vaan strategiaan otettiin yleinen kirjaus ympäristöhaittojen arvioinnista. Tarkastusvirasto on tarkastuskertomuksessaan halunnut kiinnittää erityistä huomiota

pienhiukkasten terveysvaikutusten esilletuontiin myös sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiassa, koska hiukkaset ovat terveydelle haitallisin ympäristöaltiste. Tämän takia tarkastuskertomusta ei ole syytä muuttaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää lausunnossaan tarkastuskertomuksessa esitettyä näkemystä kustannushyötyajattelun puutteesta epäoikeudenmukaisena biotalousstrategian osalta, koska kotitalouksien pienpuunpolton määrä, jota strategiassa ei käsitellä, on varsin pieni suhteessa teollisuuden puun käyttöön. Teollisuuden pienhiukkaspäästöt ovat lausunnon mukaan normien mukaiset. Lausunnossa kuitenkin myönnetään, että pienpuunpolton pienhiukkaspäästöt ovat paikallisesti kiistattomia. Tarkastuskertomuksessa on osoitettu, että biotalousstrategiassa ei ole tuotu esiin vaikutusten hyötyjä ja kustannuksia sekä niiden vertailua eli kustannushyötyajattelu on näin puutteellista, mistä johtuen tarkastuskertomuksen muuttamiselle ei ole perusteita.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön mukaan pienhiukkasten terveysvaikutusten kokonaiskustannusarviota ei voida toteuttaa nykyisellä tietopohjalla. Arvio vaatisi laajaa poikkihallinnollista yhteistyötä. Ministeriön mukaan suositusta tulisi muuttaa siten, että pienhiukkasten terveysvaikutusten kokonaiskustannusarvio tulisi toteuttaa osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaa. Tarkastusvirasto kuitenkin suosittelee, että pienhiukkasten terveysvaikutusten kokonaiskustannusarvion laatiminen toteutetaan työ- ja elinkeinoministeriön johdolla poikkihallinnollisesti, koska ministeriö on johtanut niiden strategioiden laadintaa, joilla voi olla merkittävä vaikutus pienhiukkaspäästöihin.

2. Teknisluonteiset täsmennys- ja korjausehdotukset

Sosiaali- ja terveysministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön lausunnoissa esitettyjä korjaus- ja täsmennysehdotuksia on otettu tekstimuutoksina huomioon lopullisessa tarkastuskertomuksessa. Kertomuksessa on muun muassa täsmennetty kuvion 3 tietolaatikkaa.

Tarkastuskertomusluonnoksessa esitetään, että Liikenteen ympäristöstrategiassa on tunnistettu pienhiukkasiin ja muihin terveydelle haitallisiin päästöihin liittyvät ongelmat Suomessa ja asetettu tavoite terveydelle haitallisten päästöjen vähentämiseksi. Tavoitteena on vähentää hiukkaspäästöjä 20 % vuoteen 2020 mennessä. Tarkastuskertomuksen taulukossa 1 esitetään kuitenkin yhteenvetona, että Liikenteen ympäristöstrategian valmistelussa ei ole otettu huomioon pienhiukkasten terveysvaikutuksia. Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että yhteenvedossa on tältä osin virhe, ja että taulukossa oleva merkintä tulee muuttaa. Yhteenvetotaulukon merkintä johtuu siitä, että strategiadokumentissa ei käsitellä pienhiukkasten terveysvaikutuksia. Kun kuitenkin strategian tausta-aineistossa on mainittu pienhiukkasten aiheuttamat hengitysteiden oireet ja ennenaikaiset kuolemantapaukset, ja strategiadokumentissa perusteltu pienhiukkaspäästöjen vähentämistä terveysperusteisesti, voidaan katsoa, että pienhiukkasten terveysvaikutukset on otettu huomioon strategian valmistelussa. Tämän takia yhteenvetotaulukon merkintä muutetaan.

Lisätietoja: Tuloksellisuustarkastusneuvos Markku Turtiainen, puh. 040 735 4865 ja johtava tuloksellisuustarkastaja Nina Martikka, puh. 040 733 9815.